

Deres referanse:

Vår referanse:
15/171-1

Vår dato:
19.06.2015

Hørings svar NOU 2015-2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø.

Universitets- og høgskolerådet takker for en grundig og omfattende utredning fra utvalget om virkemidler for et godt skolemiljø, og for muligheten til å avgi høringsuttalelse. Utredningen har vært diskutert i Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU), som også er saksbehandler for UHR i høringen. NRLU ser rapporten som et viktig bidrag for å styrke den nasjonale innsatsen for å sikre trygge psykososiale skolemiljø, og setter spesielt pris på utvalgets vektlegging av sosialpedagogiske perspektiver i dette arbeidet.

I vårt hørings svar vil vi kommentere noen av utvalgets forslag til tiltak knyttet til lærerutdanningene og forslag knyttet til etter- og videreutdanning for lærere (kapittel 19). Dette er forslag knyttet opp til målsetting 4 i kapittel 1.4:

Tydligere ansvarliggjøring av skoleeieren og skolen og økt kapasitet/kompetanse til å arbeide langsiktig og systematisk med skolemiljø, krenkelsers, mobbing, diskriminering og trakassering.

Forslag til tiltak rettet mot lærerutdanningene for å heve kompetansen til lærere og skoleledere på sentrale områder (kapittel 19.2)

Utvalget knytter tiltak for å heve kompetansen til lærere til revidering og formulering av læringsutbyttebeskrivelser i de nasjonale retningslinjene for lærerutdanningene. Utvalget viser til at de formelle læringsutbyttebeskrivelsene langt på vei synes å tilfredsstillende de kompetansebehovene som er viktige, men peker også på at læringsutbyttebeskrivelsene for grunnskolelærerutdanningene spesielt er mange, omfattende, ambisiøse, og at de bør gjennomgås med sikte på å gjøre de mer realistiske for studentene. Samtidig foreslår utvalget selv nye læringsutbyttebeskrivelser og perspektiver som må inn i lærerutdanningene, som for eksempel kunnskap om regelverket knyttet til elevenes psykososiale skolemiljø, det normkritiske perspektivet, psykisk helse, psykososiale risikofaktorer og kompetanse i å forebygge og håndtere digital mobbing.

NRLU ser faren for at utvalget bidrar til det de selv advarer mot, ved å foreslå nye læringsutbyttebeskrivelser, perspektiver og undervisningsopplegg som bør innarbeides i lærerutdanningene. I arbeidet med de nasjonale retningslinjene er NRLU forpliktet på en kontinuerlig vurdering av læringsutbyttebeskrivelser, som også innebærer å redusere og tydeliggjøre disse når nødvendig. Vi er enige med utvalget i at læringsutbyttebeskrivelsene er omfattende i grunnskolelærerutdanningene, men mener vurderinger av nye beskrivelser må tas inn i en helhetsvurdering av retningslinjene for utdanningene. Vi ser også en tendens til at utvalget vektlegger de metodiske sidene ved lærernes kompetanse og kompetanseheving. NRLU er opptatt av at utdanningene skal ivareta utviklingen av studentenes forutsetninger for

å utøve profesjonelt ansvar og skjønn som kommende profesjonsutøvere, og at utdanningene utvikles med dette som siktemål. Det innebærer at utdanningene må vektlegge å utvikle studentenes etiske refleksjon og dømmekraft heller enn å introdusere metodikk og standardiserte mobbeprogrammer for studentene.

Utvalget omtaler de nasjonale retningslinjene for lærerutdanning som *statlige føringer* (s. 332). Dette er, slik vi ser det, en beskrivelse som kan skape grunnlag for misforståelser. Nasjonalt råd for lærerutdanning overtok ansvaret for de nasjonale retningslinjene fra 1.1.2014 som en fagstrategisk enhet under Universitets- og høgskolerådet. Arbeidet med retningslinjene er drevet av UH-sektoren og utviklingen av retningslinjene skjer i samarbeid mellom fagmiljøene i lærerutdanning og skole. Utvalgets beskrivelse av retningslinjene som statlige føringer kan bidra til å undergrave forståelsen av de nasjonale retningslinjene for lærerutdanning som faglig-kollegialt utviklede føringer for utdanningene.

Forslag til tiltak rettet mot etter- og videreutdanning for lærere (kapittel 19.3)

Utvalgets forslag: Den skolebaserte kompetanseutviklingen bør prioriteres i de fremtidige etter- og videreutdanningstiltakene. Dette betyr at departementet må vri bruken av de statlige kompetansemidlene fra videreutdanning til etterutdanning.

NRLU imøteser en statlig storskalasatsning for å øke skolenes kompetanse på feltet psykososialt skolemiljø og ser det som positivt at det fokuseres på utviklingsprosesser som involverer alle skolens ansatte. NRLU ser imidlertid videreutdanning som et sterkere virkemiddel for kompetanseheving enn etterutdanning, og mener en overføring av statlige ressurser fra videreutdanning til etterutdanning ikke er hensiktsmessig. Vi vil derfor argumentere for at Inkluderende skole som skolebasert kompetanseutvikling bør utvikles som en videreutdanningsstrategi, og at dette bør skje i tilknytning til Kompetanse for kvalitet. I de to strategiperiodene Kompetanse for kvalitet har virket har den primært vært en individuelt basert kompetansehevingsstrategi. NRLU mener at dette ikke er den eneste måten å forstå denne strategien på, og har tidligere argumentert for at Kompetanse for kvalitet i en ny strategiperiode i større grad bør utvikles som kollegabasert strategi. Dette forstår vi som en strategi der utgangspunktet er et fagområde som hele eller deler av skolen ser behov for å videreutvikle seg i. Tradisjonelt har man gjerne forstått utdanning for deler av et kollegium som etterutdanning, og at det er vanskelig å organisere videreutdanningstilbud for mange lærere på en skole på samme tid. NRLU vil peke på at frikjøpsordningen i Kompetanse for kvalitet gjør det lettere å organisere videreutdanning for mange på samme skole, men at dette til nå i liten grad har vært fokusert i strategien. Gjennom stipendordningen kan skoleleder i større grad stimulere flere i kollegiet til å søke det samme studiet fordi det ikke medfører innleie av vikar, og at det kan legges til rette for at andre i kollegiet får ta del i det som skjer i studiet (lærende skole). Hvis det innføres et system med kollegabasert videreutdanning i Kompetanse for kvalitet, kan det være mulig å finne løsninger der Inkluderende skole som videreutdanningstilbud kombineres med etterutdanning for hele kollegiet.

1.6.10 Inkluderende skolemiljø – en ny statlig satsning (kapittel 21)

Utvalget gir Utdanningsdirektoratet og Læringsmiljøsenderet det faglige ansvaret for å utarbeide et nasjonalt rammeverk for Inkluderende skole med inspirasjon fra satsningen Ungdomstrinn i utvikling. Satsningen skal være forskningsbasert og skolene skal få tilbud om veiledning fra en høgskole eller et universitet og av utviklingsveiledere som er knyttet til fylkesembetet. NRLU ser her faren for uklare ansvarslinjer og ønsker en tydeligere premissgivende rolle for høgskole- og universitetsmiljøene i utviklingen og oppfølgingen av strategien. I lærerutdanningene finnes fagmiljøer med forskningskompetanse innenfor de områdene utvalget framhever som sentrale faktorer for å framme et trygt psykososialt skolemiljø; skolekultur, skoleledelse, relasjonsbasert klasseledelse, elevrelasjoner og

samarbeid med hjemmet. Det faglige hovedansvaret for strategien bør derfor i sterkere grad forankres i lærerutdanningene som forskningsinstitusjoner.

Generelt

Selv om utvalget har hatt mandat og fokus på grunnskolen, er det vanskelig å se hvordan utvalget, når det er forebyggende arbeidet med et trygt psykososialt skolemiljø som vektlegges i utredningen, ikke inkluderer barnehagen og barnehagelærerutdanningen i sine perspektiver, sine tiltaksforslag og i sin innhenting av erfaring og kompetanse.

Så å si alle norske barn går i dag i barnehagen, alle barn har rett til barnehageplass.

Barnehagens dominante fokus på sosial kompetanse, vennskap, relasjonskompetanse og dannelse må sees på som et helt sentralt og kanskje det mest sentrale forebyggende tiltaket for å motvirke mobbing og styrke grunnskoleelevenes sosiale kompetanse. I seg selv er dette også et argument for å styrke barnehagen og dens sosialpedagogiske profil ytterligere. Tillit og trygghet er en helt avgjørende forutsetning for læring. Tiltak for å ytterligere å styrke den faglige kompetansen i barnehagen og til å styrke pedagogtetteten (jf. OECDs kritikk av pedagogtetteten i norske barnehager), vil ha direkte konsekvens for det sosiale miljøet i grunnskolen. Det er dessuten en rekke FoU-prosjekt med mobbing i fokus knyttet til barnehagesektoren som det videre arbeid bør dra nytte av. NRLU mener dette perspektivet må tas med i den videre oppfølgingen av NOU 2015:2.

Vennlig hilsen

Birte Simonsen
Leder nasjonalt råd for lærerutdanning

Turid Løyte Hansen
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR og er derfor ikke signert.

Høringssvar til NOU 2015-2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø